

HARC BARTÓKÉRT

Fodor Andrásnak, a kitűnő költőnek — verseskötetét, A bábú vérét nemrégiben ismertettük — ez már a második zenei tárgyú könyve. * Sztravinszkij után most Bartókról írt forró vallomást, anélkül, hogy a személyesség akár egy pillanatra is elhomályosítaná a könyv objektív hitelét és forrás-értékét. Legnagyobb igénnyel megírt tanulmánya — mely ugyanakkor esszé is, emlékezés is — arról a küzdelemről szól, melyet személy szerint Fodor András, a vele egyívásúak, s az igazi magyar zene értői vívtak Bartók el- és megismertetéséért a felszabadulás után. Emlékezetes volt néhány esztendő, amikor Bartók és József Attila nem állt a megbecsülésnek, elismerésnek azon a fokán, mint manapság. Fodor András éppen ezekben az esztendőben érett költővé (és most látjuk csak, hogy „tudóssá” is, noha mi sem áll távolabb tőle, mint a tudományoskodás, mégis bizvást nevezhetjük tudósnak az irodalomban is, zenében is) s az Eötvös Kollégium falai között szenvedélyes elszántsággal tájékozódott ösztönző minták, ideálok után. Így talált rá — részben a korán elhunyt kitűnő zenekritikus, Colin Mason ösztönzésére — Bartókra.

Meg kellett küzdenie Bartók megismeréséért. A rádióban ritkán hallhatta műveit, s szenzáció volt, ha a baráti társaság valamelyik tagja Bartók-lemezt szerzett valahol. Fodor András is ekkor jutott ma már értékes régiségeknek, ritkaságoknak számító lemezei birtokába. Antikváriumok és ócskások porral lepett polcain vadászott a Bartók-lemezek után, és zsákmányait bo'dog büszkeséggel vitte haza s játszotta le, nem egyszer, hanem százszor és százegyedszer is. Ma, amikor kezünkben tartjuk a Bartók-összkiadást, s a világ minden tája felől érkeznek a hírek új felvételekről, új értelmezéseket kínálva, szinte hihetetlen, hogy nem is oly rég valóban „küzdeni” kellett Bartókért, és sokak számára ezekben az években is csak tisztelt név maradhatott az övé, ugyanúgy, ahogy Fodor András számára is az volt valaha:

Nem emlékszem, mikor mondtam ki nevedet először, de benne valami komor tisztelet már akkor is volt. A pusztá nevért lelkesedtünk, mert tisztaságot jelentett; hittevőt, a teljes rokont, a helyettünk cselekvőt, akire gúnyos kétkedők közt büszkén mutattunk: ránk hasonlított.

(Bartók)

Amiről Fodor András ír, azzal a magyar zenetudomány is számot vetett, illetve vet. Egyre többször olvashatunk arról, hogy a magyar zene ügyének is mily sokat ártott a Bartók elfogadása körüli bizonytalanság, bizalmatlanság. Az azonban egész kivételesen izgalmas és jelentős könyvében, amit a modern zene befogadásának lehetőségeiről mond el. Valóban nagyon sokszor találkozunk ma is olyan zenerajongókkal, akik őszintén elmondják: nem lelkesednek Bartókért, mert túlságosan disszonánsnak, lehangelőnek érzik. Fodor András, aki népművelőként egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy lemezről, hangszalagról Bartókot játsszon hallgatóinak, minden különösebb erőfeszítés nélkül bebizonyítja, hogy a modern zene éppúgy befogadható, mint a klasszikus s épp olyan érzelmi emóciókat válthat ki hallgatójából, mint amaz. Persze — és ezt a kötetet folyondárként átszövő szép versek is bizonyítják — a költő lelkében azért másként kelnek a hullámok: mélyebbről törnek föl és a köznaptnál nagyobb gyűrűket vonnak maguk köré.

Aki nemcsak a bevezető írást olvassa el, hanem a kötet egészébe szervesen illeszkedő méltatásokat, kritikákat is, olyan feltételezésre juthat, hogy Bartókért alighanem mindig áldozatokat kell hoznia a szenvedélyes kutatóknak. Másként nehezen lehetne érthető a kitűnő Demény János sok hányattatása, melyekről Fodor András ugyancsak szól. De az igazán nagy művésznek mindig vannak elfogult hívei és beavatottjai. Jó, hogy Fodor András ily szép könyvbe foglalta beavattatásuk és a művészért való harcuk hiteles, igaz történetét.

R. L.

* Fodor András: Vallomás Bartókról (Zeneműkiadó, 1978)